

LOĐA KAO ULAZNA ZONA STANA

Mirko Stanimirović¹, Goran Jovanović²

Rezime: U radu su prikazani primeri stanova koji imaju lođu u ulaznoj zoni stana. Polazne pretpostavke se zasnivaju na objektivnom postojanju malog broja ovakvih rešenja, kojima nije posvećeno dovoljno pažnje u literaturi. Analizirani su uticaji motiva lođe na savremenu arhitekturu stanovanja, ali i njegovo upoređivanje sa motivom trema u tradicionalnoj kući. Cilj istraživanja je vrednovanje ovog motiva prema novijim saznanjima i preporuka njegovog inkorporiranja u savremene principe arhitektonskog projektovanja.

Ključne reči: Lođa, trem, arhitektura, stan.

LOGGIA AS AN ENTRANCE ZONE OF AN APARTMENT

Abstract: This work presents examples of apartments which have a loggia at the entrance of apartment. The starting assumption is based on the objective existence of a small number of solutions of designs of this kind. Not enough attention was paid to this kind of solutions in the existing literature. This work analyzes the effects of the loggia motif in the contemporary housing architecture. The motif of loggia is compared with the motif of porch in the traditional houses. The aim of this research is evaluation of this motif regarding recent knowledge, and recommendation for its incorporation in the modern principles of architectural design.

Key words: Loggia, porch, architecture, apartment.

1 UVOD

Grupisanje prostorija stana omogućava definisanje i analizu prostornih uslova za zadovoljavanje različitih potreba pojedinca i njegove porodice. Podela stana prema biološkom ritmu *dan – noć* može se proširiti na tri grupe prostorija: spavanje, boravak i domaćinstvo. [1] Grupisanje homogenih aktivnosti u stanu na osnovu psiho-socijalnih, bio-fizičkih i obrazovno- kulturnih potreba čoveka bliže određuje podelu stana na grupe prostorija za: spavanje, boravak, pripremanje hrane, održavanje higijene i komunikacije.

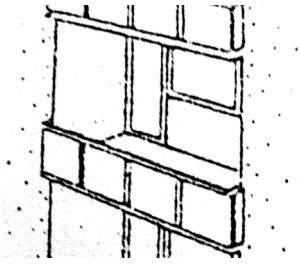
Različiti činioци uslovljavaju načine grupisanja i organizaciju prostorija stana. Posebna pažnja može biti posvećena otvorenim površinama u stanu, gde spadaju balkoni, terase i lođe. Lođa (*loggia*, ital.) je pokriven ili poluotvoren otvoren prostor [2] i može

biti prostor za odlaganje smešten uz domaćinstvo, dopunski prostor (komunikacija) ili produženi boravak.

Po mišljenju E. Nojfereta, „vrednost stana je veća ako se izgrade balkoni, drugi otvoreni prostori. Proširuje se zadnje područje stana i omogućuje lakše kontrolisanje dečjeg igrališta. Služe za odmor, ležanje, spavanje, obedovanje. (...) Lođe imaju opravdanja u južnim zemljama, dok nemačkoj klimi ne odgovaraju. One su osunčane samo kratko vreme i stvaraju mnogo slobodnih zidnih površina što pojačava hlađenje prostorija sa kojima se graniče.“ [3]

¹ Dipl. Ing. Arh, saradnik u nastavi i student doktorskih studija Građevinsko-arhitektonskog fakulteta Univerziteta u Nišu, wireframe22@gmail.com.

² Dr, D.I.A. docent Građevinsko-arhitektonskog fakulteta Univerziteta u Nišu, jovanovicg1@sbb.rs.

Slika 1 – Uvučeni balkon (lođa), E. Nojfert

2 KONSTITUTIVNI MOTIVI ORGANIZACIJE OBLIKOVANJA PROSTORA STANA

„Činioce koji imaju integrišuću ulogu u formiranju sklopova različitih prostornih nivoa identifikujemo terminom KONSTITUTIVNI MOTIVI SKLOPA. Konstitutivno – integrišući motivi organizacionog koncepta stana koji artikulišu, pribiraju i objedinjuju ostale prostore u sklop stana su, n.pr., ulazni komunikativni prostor ili prostor obedovanja. (...) Konstitutivni motiv je kohezioni faktor, srednotežna površina – prostor, u materijalnom smislu i misaona poruka, ideja vodilja, ključ koncepta u duhovnom smislu.“ [4]

D. Marušić navodi sedam slučajeva konstitutivnih motiva ili činioaca koji imaju integrišuću ulogu u formiranju projektnog koncepta sklopova različitih nivoa prostora: obedovanje u ulozi proširene komunikacije, otvoreni prostor (lođa), tehnički blok (kuhinja i kupatilo), biološki ritam (dan – noć), generacijska podela, kružna veza i fleksibilitet. [5]

Lođa kao konstitutivni motiv stana je jedna od deset odrednica *beogradskog stana*, koji je nastao kao brižljivo negovan, decenijama brušen i kavalitetno artikulisan koncept organizacije stana svojstven beogradskom regionu. Dostignuti kvaliteti, građeni na temeljima teoretskih istraživanja profesora Baylona, Milenkovića, Aleksića, Lojanice i Marušića, svoju vrednost su potvrđivali decenijama.

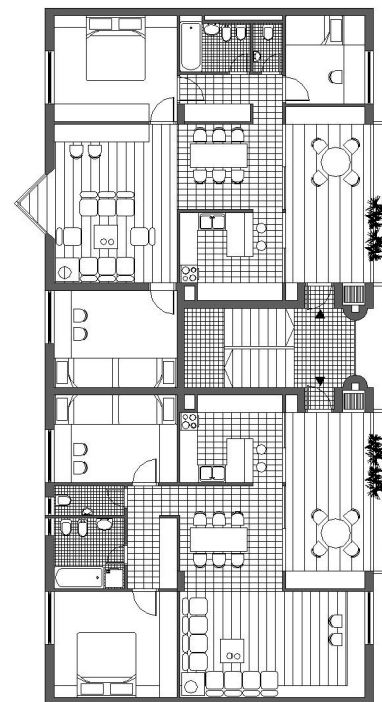
„Za razliku od internacionalnog stila ovde se uzori traže u regionalnoj, kulturološkoj sredini i tradiciji. Izdvajaju se osnovna načela, iskustva, principi, šifre i istorijski kodovi koji predstavljaju samu suštinu arhitektonskog nasleđa, i koji se, zatim, transponovani u sadašnjost na savremen način tretiraju i apliciraju. (...) Ova istraživanja biće inspiracija izvesnom broju modela stambenih organizacija koja će naći svoju primenu u graditeljskoj praksi u godinama koje nastupaju pa sve do današnjih dana. Ali, kao da je pronađen i prihvaćen optimalni model, neće više biti pokušaja

dalje evolucije i razrade na nivou organizacije jedinice.“ [6]

3 LOĐA KAO ULAZNA ZONA STANA

U praksi i literaturi postoji mali broj rešenja stanova koji imaju lođu na ulazu. Cilj ovog rada je dokumentovanje lođe kao konstitutivnog motiva organizacije stana konkretnim situacijama, kao i dovođenje u vezu savremene i tradicionalne stambene arhitekture.

Najpoznatiji primer ovog motiva je rad arhitekta N. Bašića. Stambena zgrada je sagrađena u Zadru, 1989. Godine u naselju Bili Brig. Tipski sprat se sastoji od dva slična stana, koji imaju dvostruku orijentaciju. Kroz lođu, koja se nalazi na ulazu, se dolazi do središnjeg prostora stana, koji je namenjen ručavanju i pripremanju hrane. Iz tog centra se ulazi u noćni i dnevni deo. Na prvi pogled se vidi da je ulaznom delu posvećena najveća pažnja, a ambijent se može pojačati ili smanjiti položajem dnevne sobe. Ravnoteža između ova dva stana je postignuta jednostavno, ali efektno, dodatkom jedne sobe.

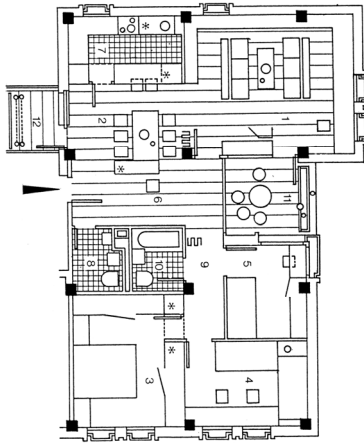

Slika 2 – Osnova stambene zgrade u naselju Bili Brig u Zadru, N. Bašić

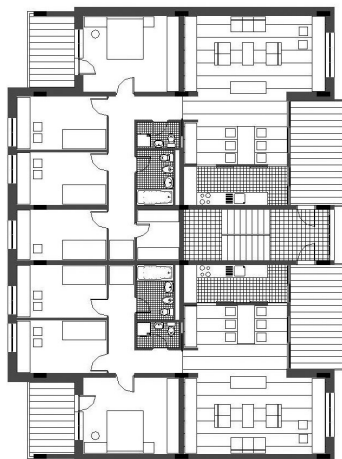
Sledeći primer je delo D. i M. Marušića, u Beogradu. Lođa se ne nalazi na samom ulazu, ali je nastavak ulazne zone, koja jasno deli stan na dva dela, noćni i dnevni. Svojim središnjim položajem, koji u

isto vreme stvara vizuelnu intimnost, lođa upotpunjuje ambijent dnevne sobe.

Po ugledu na prvi primer, urađen je studentski rad, autora S. Joković, sa Građevinsko-arhitektonskog fakulteta u Nišu.

Slika 3 – Konstitutivni motiv stana: Otvoreni postor – lođa, M. i D. Marušić

Slika 4 – Studentski rad, S. Joković

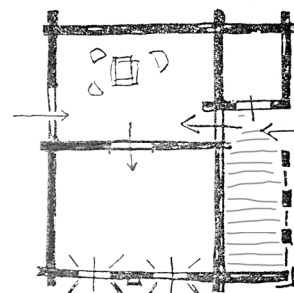
4 TREM – ELEMENT TRADICIONALNE ARHITEKTURE

Trem (*ajat, divana*) je po mišljenju A. Deroka otvorena prostorija kuće pod krovom, „praktičan i nužan prostor za rad i život seljakov, on vrši vezu između kuće i dvorišta; na njemu se radi mnogo koji posao leti a noću se leti može na nejmu i spavati, on je najzad, i kao neka vrsta otvorenog predsoblja. To nije deo dodat osnovi kuće već jedna od prostorija obuhvaćena četvorouglo m osnove, pokrivena istim krovom samo ostavljena sa strane otvorena i sa drvenim stupcima. (...) Trem može biti u ravni

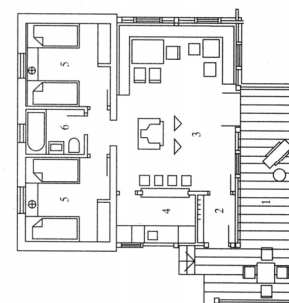
dvorišta ili odignut na jedan ili više stepenika. On može ići celom jednom stranom kuće ili samo delimično. (...) Trem može biti kombinovan sa ulaskom u podrum. Obično se koristi ma i blag pad dvorišta i ulaz u podrum se postavi sa niže strane. Iznad toga ulaza izvuče se jedan deo trema u tkz. *doksat* ili *divanu*, tj. deo za rad, sedenje, pa i spavanje leti. Taj deo trema ispada iz pravougaone osnove kuće i to se odražava na njegovom zasebnom delu krova. (...) Međutim, on može biti postavljen i simetrično na sredini fasade i promati na sebe jedan ili dva stepenišna kraka za ulaz u kuću.“[7]

Slika 5 – Kuća “bondurače” sa tremom pod arkadama, crtež A. Deroka

Slika 6 – Brvnara, Polimlje, crtež A. Deroka

Slika 7 – Kuća kod Čačka, crtež B. Petrovića

Slika 8 – Rekonstrukcija kuće na Zlatiboru, Mokra Gora, 2010

5 ZAKLJUČAK

Položaj ilustracija u ovom radu je odabran, tako da se lako uoči sličnost u organizaciji savremene i tradicionalne arhitekture. Motiv lođe, njegova analiza i veza sa tremom ne predstavlja model kako treba rešavati organizaciju stana, već kritiku raskida s tradicijom do koga je došlo pod uticajem principa visoke moderne. Istovremeno je i poziv da se razmotre i provere pravci razmišljanja u modernom pokretu arhitekture, ali i predlaganje premošćavanja pokidanih veza radi poznavanja prethodnika značajnih u postizanju novih vrednosti stanovanja.

Jednostavnost naših kuća i upotreba trema ukazuju na neslućene mogućnosti korišćenja naše graditeljske tradicije kao inspiracije za iznalaženje savremenog načina građenja i oblikovanja kuća.

Osvetljen, čist i ozelenjen ulaz može da bude samo jedan od motiva oblikovanja stanovanja, kao što je za Le Korbizijea vrt na krovu, jedan od pet tačaka za novu arhitekturu, jednak nadoknadi izgrađenog područja. Pogled na skladne i jednostavne stare seoske kuće je opomena projektantima da treba da imaju osećaj za kontekst.

„U našoj sredini, posle nesrećnih iskustava sa kopijama *nacionalnih stilova*, sa folklornom površnošću i sa *realizmom* – vrlo brzo se došlo u fazu *brutalizma*, dekorativnih konstrukcija, napadne internacionalizacije i pomodnosti *neobrađenog betona*. Valjalo bi izvući jednostavan zaključak: niti smo stvarno shvatili i prodrli u tradiciju, niti smo

stvarno pojмили logiku i duh spontane arhitekture naših krajeva i primili modernost njenih pouka, niti smo najzad, izgradili graditeljsku filozofiju za svoju savremenost i svoju sredinu, izvan preslikavanja časopisa i lažnog *modernizma*.“ [8]

R. Venturi piše da kombinovanje starog i novog treba da ostane, ali i kombinovanje starog na nov način. To preplitanje tradicionalnog i avangardnog postaje uslov da arhitektura opstane, tradicija afirmiše i podstiče novo. [9]

“Rušenje *nacionalnih granica* i izlazak u svet – privilegija je stvarnih veličina, u arhitekturi kao i u umetnosti uopšte. Povezanost sa tradicijom i uslovima sredine iz koje dolazimo i u kojoj delujemo isto je tako kavalitet i osobina autentičnih stvaralaca koji pokreću uvek nove talase, u novim odnosima i u novim kombinacijama. To nije dakle, niti tradicionalizam niti modernizam – to je jednostavno arhitektura.” [10]

LITERATURA

- [1] *Stanovanje*, M. Baylon, Arhitektonski fakultet, 1980, Beograd.
- [2] www.vokabular.org/?search=lođa&lang=sr-lat, 8/31/10.
- [3] *Arhitektonsko projektovanje*, E. Nojfert, Građevinska knjiga, 1996, Beograd, str. 244.
- [4] *Проектовање 2 – Свеска 4*, Д. Марушић, Архитектонски факултет, 1999, Београд, стр. 3.
- [5] *Проектовање 2 – Свеска 6*, Д. Марушић, Архитектонски факултет, 1999, Београд, стр. 6-8.
- [6] *Проектовање 2 – Свеска 7*, Д. Марушић, Архитектонски факултет, 1999, Београд, стр. 7-8.
- [7] *Народно неимарство*, А. Дероко, Српска академија науке и уметности, 1968, Београд, стр. 31.
- [8] *Нови врт и стари кavez*, R. Radović, Stylos, 2005, Novi Sad, str. 47.
- [9] *De l'ambiguïté en architecture*, R. Venturi, Dunod, 1971, Paris.
- [10] *Нови врт и стари кavez*, R. Radović, Stylos, 2005, Novi Sad, str. 52.